

Yttrande över *Möjlighet till betyg från årskurs 4*

U2019/04190/S

Skolinspektionen har beretts möjlighet att yttra sig över remisspromemorian om möjlighet till betyg från årskurs 4.

Nedan redovisas myndighetens samtliga ställningstaganden.

Det är huvudmannen och inte rektor som ska besluta om när betyg ska sättas i årskurs 4

Skolinspektionen avstyrker denna del av förslaget eftersom huvudmannen står under direkt tillsyn av Skolinspektionen och det ytterst är huvudmannens ansvar att se till att skollagens bestämmelser om undervisningen och betygssättningen följs. Likaså behöver verksamheterna kontinuitet och långsiktighet för att kunna ge goda resultat.

Skolinspektionen bedömer att förslaget om att det är rektor och inte huvudmannen som ska besluta om huruvida betyg ska sättas i årskurs 4 vid en skolenhet inte är förenligt med huvudmannens ansvar som det framställs i skollagen. Det är huvudmannen som ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd i lagen och de bestämmelser som kan finnas för utbildningen i andra författningar. Det innebär att huvudmannen bland annat ansvarar för att betygssättningen är rättvisande och likvärdig. Huvudmannen ansvarar därmed även för att förutsättningarna är de rätta, dvs. att legitimerade och behöriga lärare används, att läroplanen följs och att de elever som har rätt till det får särskilt stöd.

Det åligger även lärarnas arbetsgivare, huvudmannen, att säkerställa att läraren har nödvändiga kunskaper för den myndighetsutövning som det innebär att sätta betyg. Huvudmannen ska till exempel se till att personalen vid skolenheterna ges möjlighet till kompetensutveckling och har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Betygssättning innebär myndighetsutövning och ett sådant genomgripande beslut som betygssättning är måste ligga på den ansvarige, det vill säga huvudmannen. Rektor har endast rätt att fatta beslut inom den egna organisationen och är därmed inte lämplig att fatta beslut på huvudmannens ansvarsnivå.

Varje huvudman inom skolväsendet ska vidare på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen genom ett systematiskt kvalitetsarbete. När betyg ska sättas inom den egna organisationen blir därmed en viktig nyckelfaktor för det långsiktiga arbetet och för att säkerställa likvärdighet mellan huvudmannens enheter. I sammanhanget bör därför den ökande omsättningen på rektorsposterna beaktas. Att en rektor har betyg i åk 4 som pedagogisk idé behöver inte

betyda att nästa rektor är av samma åsikt. Detta försvårar då huvudmannens långsiktiga och strategiska planering och skapar en osäker situation för eleverna på skolan.

En sådan ändring som föreslås, att frångå den ansvarsfördelning som upprättats i skollagen, riskerar även att bli prejudicerande för kommande författningsändringar. Skolinspektionen vill även påminna om att till exempel OECD framhållit den redan nu oklara ansvarsfördelningen som ett av skolsveriges stora problem.

Skolinspektionen bedömer mot denna bakgrund att endast den som är huvudman inom skolväsendet som ska få besluta om i vilken årskurs betyg ska sättas. Det är dock rimligt att ett enkelt anmälningsförfarande från huvudmannen till Skolverket utarbetas.

Lärares möjlighet att yttra sig bör kvarstå

Skolinspektionen bedömer att förslaget bör tas bort och behålla sin nuvarande utformning, eftersom den föreslagna ändringen är otydlig och till intet förpliktigande. Skolinspektionen delar intentionen så som den uttrycktes i *En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4* (prop. 2016/17:46 s. 18.): "Det ligger i sakens natur att det bör vara huvudmannen som ansöker om att delta i försöksverksamheten. Enligt regeringen bör dock en huvudman enbart komma i fråga för att delta i försöksverksamheten om det finns ett intresse för detta hos skolans rektor och lärare. Lärares intresse kan t.ex. uttryckas genom deras arbetstagarorganisationer."

Elevernas möjlighet att yttra sig bör kvarstå

Enligt barnkonventionen och även i skollagen 1 kap. 10 § framgår att elever/barn har en rätt att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem. Betyg är en fråga som i hög grad rör eleverna och de ska därför ges möjlighet att uttrycka sin åsikt. Deras åsikter ska också tillmätas betydelse. Skolinspektionen anser därför att kravet att ge eleverna möjlighet att yttra sig bör kvarstå.

I sammanhanget vill Skolinspektionen också uppmärksamma på elevhälsans betydelse. Eftersom många elever upplever betyg som en stressfaktor är det viktigt att elevhälsans personal redan på ett tidigt stadium ges förutsättningar och arbetar för att motverka detta.

Resultaten av försöksverksamheten är viktiga

Avslutningsvis vill Skolinspektionen framhålla att Skolverkets utvärdering och analys av effekterna av försöksverksamheten med betyg i årskurs 4 bör avvaktas och beaktas innan ytterligare steg tas när det gäller betyg i lägre årskurser.

I ärendets slutliga handläggning har juristen Maria Karlsson och verksamhetsutvecklare Anna Möller deltagit.

Tommy Lagergren
Biträdande generaldirektör

Charlotte Wieslander
Föredragande utredare